

Nr 13.

Av herr **Källman m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av entreprenadsystemet vid lantbrevbäringens ordnande.

I en i andra kammaren år 1915 väckt motion, nr 36, påyrkade herrar Nilsson i Tånga och Thorsson en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning rörande det s. k. entreprenadsystemets avskaffande vid anställande av lantbrevbärare.

I öfver denna motion avgivet yttrande hemställde kammarens 3:dje tillfälliga utskott — utlåtande nr 7 — i huvudsak om bifall till motionen. Kammaren biföll utskottets hemställan med 108 röster mot 69.

Då frågan därefter behandlades i första kammaren, avstyrktes åtgärder i motionens syfte av denna kammares andra tillfälliga utskott — utlåtande nr 15 — och biföll kammaren vad utskottet föreslagit. Frågan hade därmed förfallit.

Då vi vid denna riksdag anse oss böra framföra enahanda förslag som ovannämnda motionärer vid 1915 års riksdag, beror detta på framställningar från en hel del lantbrevbärare inom särskilt Stockholms läns södra valkrets. Vid närmare begrundande av denna personals ställning har det också ansetts som en ofrånkomlig plikt att åter ge riksdagen tillfälle pröva frågan, under förhoppning att första kammaren denna gång bättre skall behjarta en hittills illa behandlad statstjänarekårs svåra ställning, där svårigheterna ytterst bottna i en föråldrad anställningsform.

För att icke behöva belasta riksdagstrycket med återupprepningar, tillåta vi oss hänvisa till den motivering, som omnämnda motionärer anfört i motion nr 36 i andra kammaren 1915 och må därtill fogas följande.

I en av andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 vid 1915 års riksdag fogad bilaga, innehållande ett utlåtande av general-

poststyrelsen över den då i ärendet väckta motionen, framhölls, att de tillförlitligaste bedömningsgrunderna för ersättningsens bestämmande vunnas genom att folket i orten sattes i tillfälle att medelst anbud giva sin uppfattning om ersättningen tillkänna och att sålunda legoersättningen för lantbrevbäringen bestämmas av dem, som vilja åtaga sig sysslan.

Detta yttrande är typiskt för generalpoststyrelsens uppfattning om arbete och avlöning. Är det fråga om de högre tjänstemännen, är det den mest naturliga sak i världen att en bestämd lön är anslagen för respektive befattningars uppehållande, så fort det åter är fråga om de allra lägsta befattningshavarna vill man att lagen om tillgång och efterfrågan skall gälla. Uttrycket att »ersättningen bestämmas av dem, som vilja åtaga sig sysslan», är en vacker fras utan verklighetsinnehåll, vilket utan tvivel också är bekant för de herrar, vilka formulerat detsamma.

Att, såsom generalpoststyrelsen anför, lantbrevbärarnas ersättning influeras av gällande arbetspriser i allmänhet, är däremot mera riktigt. Därav får emellertid icke dragas den oriktiga slutsatsen, att ställningen för både arbetare i allmänhet och lantbrevbärare skulle vara god. Tvärtom utvisa de låga anbud å ersättningar, som ingivas för uppehållande av lantbrevbärartjänster, fränsett ett och annat enstaka fall, i vilken fruktansvärd otrygghet och ekonomisk misär de fattigare klasserna leva i detta land. Talet om de höga arbetslönerna får härav en god illustration. Ty det vanliga motivet för ett lågt anbud å uppehållande av sådana tjänster varom här är fråga eller andra dylika brukar i regel vara, »visserligen får jag inte mycket, men det är ändå bättre än att tidvis vara alldeles utan och inte veta varifrån man skall få det mest oundgängliga åt sig själv och familjen. Och så finns det förhoppningar om förhöjning». På fråga till lantbrevbärare hur de kunnat inge så lågt anbud å uppehållande av sin befattning, har detta svar som regel mött. Och att genom facklig organisation tillvarataga sina intressen är för dem uteslutet, så spridda och utan egentlig möjlighet att för sådant ändamål träffas, som de äro.

Som det största praktiska hindret för entreprenadsystemets avskaffande på här ifrågavarande område anför generalpoststyrelsen, att sättet för lantbrevbäringens utförande är av olika slag samt att de olika linjerna sinsemellan äro av olika beskaffenhet.

Det är givetvis riktigt att dessa förhållanden försvåra en uppdelning i löneklasser. Men med litet god vilja till hjälp existera säkerligen härutinnan inga oöverstigliga hinder. Enligt generalpoststyrelsens uppgift i ovan berörda bilaga, funnos våren 1914 icke mindre än 416 linjer, där lantbrevbäringen utgjordes 6 eller 7 dagar i veckan. Vad det

gäller dessa, vilka i regel ha full sysselsättning med sin tjänst, är det såvitt vi förstå endast fråga om huruvida de skola erhålla och innehava sin anställning under bättre förhållanden än vad entreprenadsystemet medger.

Det är vidare riktigt, att det övertvägande antalet linjer utgöres av sådana med högst 3 turer i veckan och att uppehållande av dylik befattning icke medför full sysselsättning. Men nog går det, om man vill det, att bestämma lönen för en bisyssla, utan att tävlan därom genom ingivande av anbud behöver förekomma.

De så kallade förstadsbrevbärarnas tjänstgöring och därmed sammanhängande torde vara så förvillande lik stadsbrevbärarens, att man endast kan uttala sin förvåning över att icke dessa grupper för längesedan likställts. Eller månne det är mindre krävande att dela ut post och dylikt i ett samhälle utan stadsrättigheter med t. ex. 4,000 innevånare än i ett sådant med stadsrättigheter och samma antal innevånare.

Det må här anföras några rader ur ett brev från en förstadsbrevbärare, vilket ger en god bild av dennes ställning. »Jag börjar mitt arbete kl. 7 f. m. Till kl. 9 ordnas och sorteras posten, varefter densamma utbäres till korrespondenterna. Under normala förhållanden räcker turen till kl. 3—4 e. m., ibland kl. 2, men ofta också till kl. 5. Allmänheten fordrar att få sin post på någorlunda bestämda tider, och därför får jag vid vissa namnsdagar eller liknande skaffa mig extra hjälp för att hinna med. Brevlådorna skola tömmas 2 ggr om dagen. Arbetstiden för mig är vanligen kl. 7 f. m.—7 e. m. På denna 12 timmars tjänstgöring har jag sällan mer än 2 timmar ledigt, eller vad som för en arbetare i allmänhet är anslaget till måltidsraster. Frånsett att vår tjänstgöring är bra lika stadsbrevbärarens och för oss dessutom tillkommer besväret med tillhandahållande av frankomärken av alla valörer, samt skyldighet att åt allmänheten upptaga prenumeration å tidningar, måste vi vid inträffad sjukdom, mobilisering eller annat laga förfall icke endast *avstå hela lönen*, utan också *tillskjuta något av egna medel* för att kunna i vårt ställe få någon som vikarierar. Jag har för min del full sysselsättning dagligen, som ambulerande poststation, och härför har jag en avlöning av kronor 3: 29 pr dag, på vilken avlöning emellertid uppstå avbränningar för lejd hjälp, antingen då jag ej hinner själv utföra allt arbete eller också vid sjukdom eller dylikt är förhindrad därtill.

Det är icke lätt att med familj dra sig fram på en sådan avlöning ens i normala tider, och hur det skall räcka i dessa dyrtider det förstår var och en. Jag och andra s. k. förstadsbrevbärare tillrådas, då vi klaga, att skaffa oss biförtjänster. Detta är ju dock omöjligt, när hela dagen

åtgår för tjänstens uppehållande. Det borde vara så, att man för full arbetsdag hade åtminstone så mycket att det räckte till det nödvändigaste, och därjämte vore det inte obilligt begärt, att vi tillförsäkrades rätt till pension i likhet med våra kamrater i städerna. Många av oss leva under svältgränsen, och det fordras stark karaktär för att icke falla i frestelse att stjäla, många göra det och gå under på så sätt».

Att denne förstadsbrevbärarens uppgifter icke äro en överklig svartmålning, kan den vitsorda, som närmare känner förhållandena å här berörda område i det stora antal municipal- eller andra tätbebyggda samhällen, som numera finnas i skilda trakter här i landet. För de här ifrågavarande postbetjäntes skull, till postverkets egen fördel och även till allmänhetens nytta bör omedelbar uppmärksamhet ägnas åt den ställning som tilldelats de s. k. förstadsbrevbärarna. Invändningar, som kunna göras, när det är fråga om en tryggare anställning för lantbrevbärare med 2 å 3 turer i veckan, lärer väl ingen vilja komma med då det är fråga om befattningshavare, som har cirka 10 timmars arbetstid pr dag under veckans alla dagar. Här är det allenast fråga om huruvida man vill eller ej. Icke minst med hänsyn tagen till denna del av förevarande motion, torde man i år våga påräkna intresse och förståelse för densamma från deras sida, som förut avböjt åtgärder till lantbrevbärarnas fromma.

Vad som kraftigast gendriver generalpoststyrelsens förut refererade hinder för frågans lösning på sätt motionärerna 1915 påyrkat, är generalpoststyrelsens egen hänvisning till entreprenadförordningens bestämmelser att där »den fordrade ersättningen uppenbarligen skulle utgöra underbetalning», anbudet icke ens skall upptagas till prövning.

Härmed har utan tvivel generalpoststyrelsen velat göra gällande, att vederbörande postdirektörer, vilka det åligger att antaga postförare eller lantbrevbärare, äro mäktiga att bedöma, när en fordrad ersättning är för låg. Är detta antagande riktigt, följer därav att de också böra kunna bedöma beloppet, som motsvarar en riktig och rättvis ersättning. Därmed faller hela det fundament, varpå generalpoststyrelsens utlåtande vilar, eller att legoersättningen skall bestämmas av dem, som vilja åtaga sig sysslan.

Beträffande skillnaden emellan 1:a och 2:a klass lantbrevbärare tillåta vi oss endast anföra, att, särskilt efter pensionsförsäkringslagens tillkomst, det visat sig nödvändigt även för lantbrevbärare av 2:a klass att mottaga och utlämna penningar. Skedde icke detta, vore det hart när omöjligt för en hel del från poststationen eller postkontoret avlägset boende, orkeslösa gubbar eller gummor att komma i åtnjutande av dem tillerkända pensioner eller understöd. Detsamma gäller även beträffande

postanvisningar, som anlända till i landsbygdskommunerna boende äldre personer. Och oftast torde lantbrevbäraren vara nödsakad att ifylla de blanketter eller aviser som komma dylika vederbörande tillhanda. Och för sådant arbete, som naturligen utföres på mottagarens eller lantbrevbärarens eget ansvar, kan aldrig någon ersättning ifrågakomma, ty de, som härvidlag skulle betala en mottagen tjänst, ha sannerligen i regel så litet att betala med att därav blir intet.

I detta sammanhang bör det också framhållas, att gående lantbrevbärare visserligen icke är skyldig att emottaga paket, som i vikt överstiger 1 kg. eller om paketet utgöres av tjänsteförsändelse 1½ kg., men det torde beträffande denna bestämmelse i verkligheten förhålla sig så att om brevbararen önskar stå i gott förhållande till den befolkning han har till uppgift att betjäna, han i sådant fall icke får vara allt för noga med vikten å dylika försändelser, innan han anser sig böra vägra utbära desamma.

I förut berörda utlåtande av generalpoststyrelsen framhålles även att då lantbrevbärarebefattning kungöres ledig, det därvid lämnas noggranna uppgifter rörande linjens sträckning, de orter som skola besökas, antalet turer i veckan m. m. Om också detta är riktigt, måste det nog ändå vara så att endast i något enstaka fall en anbudsgivare på detta område har full kännedom om vartill hans anbud förpliktar. Ty uti instruktion för lantbrevbärare av II klass, som tillfälle givits att taga del av, förekommer *icke allenast* föreskrifter om de bestämda uppgifter, vilka åligga befattningshavaren, såsom att han är skyldig, *att* från korrespondenter till postbefordran mottaga försändelser, *att* till adressater utdela postförsändelser, *att* tömma postverkets brevlådor invid lantbrevbäringslinjen, och *att* mottaga rekvisitioner å tidningar, *utan även* en bestämmelse som lyder: »vidare har lantbrevbärare att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser, som innehållas i instruktioner, samt de *föreskrifter i övrigt*, som meddelas av kungl. generalpoststyrelsen, postdistriktets chef eller det överordnade postkontoret. Rörande postförsändelsers utdelning har han jämväl att iakttaga de särskilda föreskrifter, vilka kunna meddelas av föreståndare för poststation vid lantbrevbäringslinjen». Befattningshavaren blir ju härigenom underkastad vilka blivande bestämmelser som helst, som han vid ingivande av anbud saknat kännedom om. En annan i instruktionen intagen föreskrift, att lantbrevbäraren vid sjukdom eller annat laga förfall, då han sålunda är förhindrad utföra sitt åtagande, skall draga försorg om att brevbaringen varder *på hans ansvar och utan ökad kostnad för postverket* fullgjord av pålitlig, skrivkunnig och i övrigt lämplig mansperson, måste i förekommande fall verka mycket betungande, ty att tillfälligt få någon att utföra samma arbete för den betalning en lantbrevbärare upp-

bär, torde icke vara lätt. Här fränses ändå, att han vid sjukdom, mobilisering eller dylikt får avstå hela sin inkomst.

På här anförda och åtskilliga andra hårda bestämmelser äro lantbrevbärarna kontraktsbundna. En var, som även uti den lägre statstjänaren ser en människa, måste medgiva att den grupp av sådana, som här avhandlas, i regel äro hänvisade att föra en tillvaro, vilken illa stämmer med den gamla sanningen att »arbetaren är sin lön värd».

Det är regel i svensk lagstiftning och i behandling av riksdagsärenden för övrigt, att man tager allra största hänsyn till utländska förebilder. För att stimulera intresset för den framlagda frågan ur den synpunkten, må tillfogas några upplysningar som tillägg till vad motionärerna 1915 anfört om förhållandena på detta område i Norge och Danmark.

I *Tyskland*, (enl. reseberättelse av förste kontrollören E. G. Ljunggren ^{14/12} 1912) är för lantbrevbäring erforderlig personal fast anställd. Avlöningen utgår med 1,100 mark med 50 marks förhöjning vart tredje år till dess avlöningen uppgår till 1,400 mark. Därjämte särskild ersättning för befordran av paket utöver viss vikt samt betalning för försling av resande, då beställningen utgöres med häst och åkdon.

I *Frankrike* (enl. reseberättelse av H. Sjöström ^{21/2} 1907 och Erik G. Lannge ^{26/6} 1913) fullgöres lantbrevbäringen av fast anställda postbetjante, som utnämnas av prefekterna i de olika departementen. Deras uppgifter äro något mera omfattande än motsvarande i Sverige. De utdela assurerade försändelser till högsta assuransbeloppet 10,000 fr. och rekommenderade försändelser samt postanvisningar. Lantbrevbäringslinje om 2 mil pr dag måste uppehållas av ordinarie postbetjänt. Lönen utgår med lägst 900, högst 1,300 fr. pr år, varjämte de äga rätt till avgifter av korrespondenterna för mottagande av rekommenderade försändelser m. m. De måste vara iklädda uniform, som tillhandahålles av postverket. Lantbrevbäraren anses teoretiskt sett ha samma befogenhet som den postanstalt han utgår ifrån.

I *England* äro (enl. reseberättelse av Erik Hillbom ^{24/11} 1910) mera än ^{1/3} av lantbrevbärarna fast anställda med full tjänstgöring. Det anses där vara allenast namnet, som skiljer dem från andra postbetjante. De anställas icke genom kontrakt. Något kungörande av ledig befattning förekommer ej, enär platserna äro eftersökta och det alltid finnes gott om aspiranter. Ordinarie lantbrevbärare är berättigad till pension efter 10 års tjänstgöring. Är tjänstgöringstiden kortare, utgår gratifikation, vilket även är fallet med ej fast anställda.

Om också förhållandena på förevarande område i här anförda och en del andra länder icke äro möjliga att efterbilda för Sveriges vidkommande,

så torde de dock kunna tjäna till ledning vid frågans närmare prövning. Att en sådan också skall komma till stånd våga vi livligt hoppas, ty såväl generalpoststyrelsen som första kammaren böra icke längre motsätta sig åtgärder, varigenom en grupp statstjänarens svåra ställning förbättras, då detta kan ske utan att vare sig statens eller andras berättigade intressen på något sätt trädas för nära.

Med hänvisning sålunda till motion nr 36 i andra kammaren vid 1915 års riksdag, till andra kammarens 3:dje tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 vid samma riksdag och vad här ovan anförts, tillåta vi oss vördsamt föreslå,

- a) att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke för lantbrevbäringens ordnande det nu använda entreprenadsystemet må kunna avskaffas och ersättas med andra tidsenliga bestämmelser, såväl i fråga om avlöningsförhållanden som tjänstgörings- och anställningsvillkor, samt
- b) att vid den blivande utredningen särskild uppmärksamhet ägnas frågan om brevberingens ordnande uti förstads- och andra stadsliknande samhällen, varigenom där anställda brevberare i görligaste mån likställas med motsvarande befattningshavare i städerna.

Stockholm den 20 januari 1917.

G. W. Källman.

Olof Nilsson,
Tånga.

F. V. Thorsson.

A. W. Lundström,
Vreten.

Adolf Molin.